

Inhoud

Voorwoord	11
Inleiding	14
Aaltje Onzichtbare grondwerker	20
Aardappel De kurk van het akkerbouwbedrijf	24
Appel Paradijselijke vrucht	28
Blinde bij Zweefvlieg vermomd als honingbij	32
Boerenknoopje Symbool voor aanpassing en samenwerking	35
Boerenwaluw Eeuwig verbonden met de boer	38
Cranberry Aangespoeld en ingeburgerd	42
Distelvlinder De wonderbaarlijke reis van een distelliefhebber	46
Framboos Icoon van de Betuwe	50
Geit Bergbewoner op het platteland	54
Gele kwikstaart Van de weide naar de akker	58
Goudvenstertje Nachtvlindertje dat wil opvallen	61

Gras	64
Alledaags wonder	
Grauwe gans	68
De voorouder van de boerengans	
Grauwe kiekendief	72
Roofvogel van de graanakkers	
Grote modderkruiper	75
Overlever op de grens van land en water	
Haas	78
Steeds minder hazen in het knollenland	
Honingbij	82
Melkkoe van de imker	
Jakobskruiskruid	86
Kruistocht tegen een waardevolle plant	
Kamsalamander	89
Afhankelijk van het kleinschalig cultuurlandschap	
Kievit	92
Voetvolk van de weide	
Kip	96
Intelligent bosdier	
Klaver	100
Bodemverbeteraar en waardplant	
Kool	104
De voedzame kameleon	
Lupine	108
Tuinplant en vleesvervanger	

Meidoorn	112
Al eeuwen in het landschap	
Mestkever	116
Gepantserd grondverzet	
Mol	119
De natuurlijke ploeg	
Mossel	122
Thuis aan onze kust	
Ooievaar	126
Terug van weggeweest	
Paard	130
Dier met superkrachten	
Patrijs	134
Het veldhoen in de vlucht	
Peen	137
Wilde plant en cultuurgewas	
Riet	140
De kraag van Nederland	
Ringmus	143
Afhankelijk van graanresten	
Roggelelie	146
Oranje boven de rogge	
Rund	150
Vaderlands icoon	
Schaap	154
Wol is weerloos	
Sluipwesp	158
Sluipmoordenaar in dienst van de plant	

Snoek	162
Koning van de boerensloot	
Steenuil	165
De uil van het cultuurlandschap	
Tarwe	168
Basisvoedsel sinds de prehistorie	
Tulp	172
Turks-Nederlandse connectie	
Veldleeuwerik	176
Zanger van het boerenland	
Vlas	180
Lingerie uit de oertijd	
Walnoot	184
Vreemde noot op het boerenerf	
Wijnrank	187
Klimaatvluchteling in Nederland	
Wilde eend	190
Thuis in elke sloot	
Zeekraal	194
Een oplossing voor de verzilting?	
Zomereik	197
In het bos en op het erf	
Noten en bronnen	204
Illustratieverantwoording	229
Auteur en adviseurs	231

Appel

Malus domestica

Paradijselijke vrucht

Adam en Eva ★ steeltje naar boven

nachtvorst wilde appel

Betuwe 7500 rassen
monocultuur

Appels zijn in Nederland het meest gegeten fruit. We eten er een à twee per week, de meeste uit de hand en een kwart via gebak of appelmoes.¹

De Betuwe is van oudsher het centrum van de appelproductie, maar ook in Zeeland, Limburg en Flevoland worden appels en peren geteeld. In Nederland komt ook nog de wilde appel (*Malus sylvestris*) voor, een tegenwoordig heel zeldzame boom met nog enkele plukjes op de Veluwe, op de stuwwal van Nijmegen, en langs enkele beken in Drenthe en de Achterhoek. Deze boom heeft heel kleine appels – niet groter dan drie, vier centimeter – die nogal wrang smaken.

Die wilde inheemse appel ging lang door het leven als de voorouder van alle huidige appelsoorten. Maar dat blijkt, na onderzoek, toch de Aziatische wilde appel, *Malus sieversii*, uit het Tiensjangebergte op de grens van Kazachstan en China. In het wild groeien daar van die soort nog steeds hele bossen; bomen van soms wel dertig meter hoog, met appels in allerlei vormen en smaken. Die appels zijn opvallend zoet en dat komt, verrassend genoeg, vermoedelijk door de smaakvoorkeur van lokale beren. Die hebben gedurende miljoenen jaren stelselmatig de zoetste exemplaren gegeten en de zaden weer uitgepoept.

Niet alleen beren waren er dol op. Mensen domestickeerden deze appels al 8000 jaar v.Chr., duizend jaar vóór graan. Door kruisingen met andere wilde appelsoorten (*Malus baccata*, *Malus orientalis* en *Malus sylvestris*) ontwikkelde zich de bekende consumptieappel: *Malus domestica*.

Het bekendste verhaal is waarschijnlijk dat van Eva die Adam in het paradijs verleidt om te eten van de boom van de kennis van goed en kwaad.

Adam en Eva. Hortus sanitatis (1491).

Bij vorst beregenen telers hun fruitbomen. Het water vormt dan een beschermend ijslaagje om de bloesem, die zo niet kouder wordt dan 0 °C. Water dat bevroert geeft bovendien enige warmte af aan de bloesem.

Via de zijderoute verspreidde de appel zich naar alle windstreken en hij ging ook een rol spelen in tal van mythen en sagen. Het bekendste verhaal is waarschijnlijk dat van Eva die Adam in het paradijs verleidt om te eten van de boom van de kennis van goed en kwaad.²

Mensen domesticerden de appel nog vóór graan.

Een appelboom bloeit in april of mei en pas in de herfst kunnen de appels geplukt worden. Toch kunnen we het hele jaar door appels kopen in de supermarkt. Hoe houd je ze zo lang goed? De beste methode is om de appels met het steeltje naar boven te bewaren in goed geventileerde kisten in een ruimte met een hoge luchtvochtigheid en een constante temperatuur (tussen 4 en 8 °C). Na de pluk moeten eerst de rotte appels eruit, omdat die de andere kunnen aantasten. Zo kun je de goede

appels drie maanden bewaren. Voor een nog langere periode moet de zuurstof in de koelcel worden vervangen door stikstof, dat remt de rijping af.

Wereldwijd zijn er 7500 appelrassen. Er zijn 344 appelrassen bewaard gebleven die vroeger in Nederland werden geteeld. De meeste daarvan liggen niet meer in de winkel, maar je kunt er nog wel een boompje van kopen.³

Veel boerderijen met een gemengd bedrijf hadden vroeger ook nog een appelboomgaard. Na 1875 kwam de gespecialiseerde fruitteelt (naast appels ook peren en kersen) tot ontwikkeling. Aanvankelijk met hoogstamboomgaarden; tegenwoordig is het meer laagstam, wat gemakkelijker oogsten is. Nederland, met zijn milde winters, is heel geschikt voor fruitteelt. Vooral aan de kust en in Limburg is er minder kans op nachtvorst in het voorjaar. Nachtvorst is een groot probleem voor de fruitteelt. Bij temperaturen onder nul loopt de bloesem

namelijk vorstschade op, waardoor het vruchtbe-
ginsel (de nieuwe appel) afsterft. Als het toch vriest,
beregenen telers hun fruitbomen. Het water vormt
dan een beschermend ijslaagje om de bloesem, die
niet kouder wordt dan 0 °C. Water dat befrist geeft
bovendien enige warmte af aan de bloesem.

Behalve nachtvorst kunnen ook parasieten de oogst
bedreigen. De grootste aanvallers zijn de fruitmot,
bladluis, fruitspintmijt en roestmijt. In de traditio-
nele fruitteelt worden de bomen bespoten met gif.
Het gif doodt echter ook de natuurlijke bestrijders,
zodat een teler gedwongen is te blijven spuiten,

tot wel vijfendertig keer per seizoen. Eigenlijk
zijn de enorm uitgestrekte boomgaarden zelf de
oorzaak van het grote aantal parasieten. In zulke
monoculturen zijn geen predatoren aanwezig, en
als een mot of mijt de verdedigingslinie van de teler
doorbreekt, kan het insect gelijk uitgroeien tot een
plaag, simpelweg omdat er eindeloos veel te eten
is. De biologische teler lost dat op met feromoon-
vallen. Mannelijke motten worden aangetrokken
door de daarin aanwezige sekslucht, komen om in
de val, en kunnen vervolgens geen vrouwtjes meer
bevruchten.

Enkele oude appelrassen.

Honingbij

Apis mellifera

Melkkoe van de imker

Egypte ★ bestuiving

drone **bijensterfte**

superorganisme varoamijt

neonicotinoïden

De honingbij kennen we vooral van de imkerij, maar het is in feite een inheems insect dat ook nog steeds in het wild leeft.¹ Van nature maken honingbijen hun nest in een holle boomstam of rotsspleet. Uit grot-schilderingen blijkt dat mensen honing van wilde bijen al duizenden jaren verzamelen, in Europa in elk geval al achtduizend jaar.²

De professionele bijenhouderij ontstond waarschijnlijk vijfduizend jaar geleden in Egypte. De Egyptenaren hielden de bijenvolken in cilinders van aardewerk of stukken holle boomstam. De bekende gevlochten bijenkorf is minstens tweeduizend jaar oud. Het nadeel van deze systemen is echter dat het volk vaak gedood werd om de honing te oogsten. Dat veranderde in de negentiende eeuw met de uitvinding van de bijenkast met raten. Door de raat in een molentje te doen wordt de honing eruit geslingerd en geoogst.

De leefwijze van de honingbijen is fascinerend en vaak beschreven. Er zijn veel argumenten om een bijenkolonie een superorganisme te noemen.³ Centraal in het nest leeft de koningin, wier enige taak het leggen van eieren in de raten is. Ze kan er wel tweeduizend per dag leggen en omdat ze drie tot vijf jaar oud kan worden legt ze er in haar

De leefwijze van honingbijen is fascinerend. Een bijenkolonie is een geordende samenleving met een strikte taakverdeling.

Grotschildering van een prehistorische honingjaagster, omringd door wilde bijen, uit Bicorp, Spanje, ca. 6000 v.Chr.

leven wel een paar miljoen. Uit de bevruchte eitjes komen de werksters en uit de onbevruchte mannetjesbijen of darren (in het Engels *drones* geheten). Een bijenkolonie is een geordende samenleving met een strikte taakverdeling, afhankelijk van de leeftijd van de bij en de behoeften van het volk. De jongste bijen beginnen hun carrière als schoonmaaksters: ze maken de cellen schoon waar zichzelf en andere nieuwe bijen uit zijn gekropen. Als ze vier dagen oud zijn mogen ze de larven voeden en (met een speciale voeding) de koningin.⁴ Vanaf gemiddeld twaalf dagen wachten ze bij de ingang van de kolonie de haalbijen op, nemen het stuifmeel en de nectar in ontvangst en bergen die op in lege cellen. Daar dampet de nectar in tot honing.

Wilde bijen

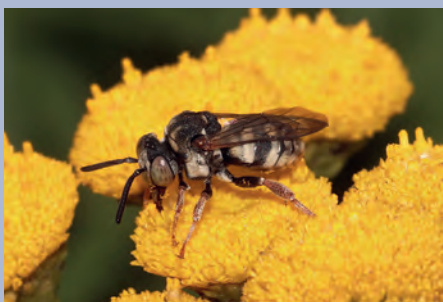
Naast de honingbij leven er in Nederland nog circa driehonderdvijftig andere soorten wilde bijen, waaronder bijna dertig hommelsorten. Net als honingbijen zijn hommels

sociale insecten. Ook zijn er zeven koekoekshommelsoorten. Deze vallen andere kolonies binnen en leggen daar hun eieren. Veel wilde bijen zijn zeer klein en alleen onder

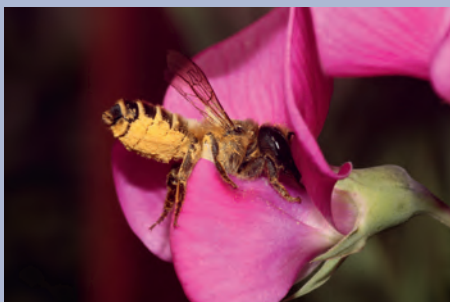
de microscoop op soort te determineren. Voor de bestuiving zijn ze zeer belangrijk. Alle soorten wilde bijen gaan achteruit.

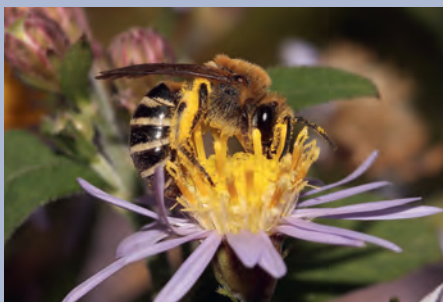
Donkere sachembij

Gewone viltbij

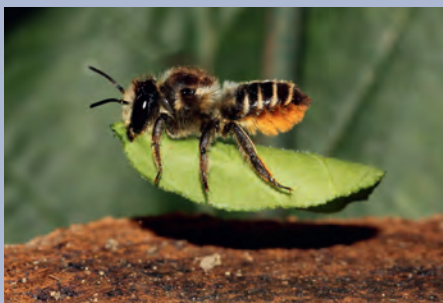
Lathyrusbij

Klimopbij

Slangenkruidbij

Tuinbladsnijder

Het stuifmeel, vermengd met wat speeksel en nectar, rijpt tot bijenbrood – etensvoorraad voor de winter. Pas daarna, op hun achttiende (in dagen gerekend) gaan ze zelf de wijde wereld in om nectar en stuifmeel te halen.⁵ Dat doen ze de rest van hun leven.⁶

De darren worden rond hun twintigste uit het nest gewerkt en zijn verder alleen geschikt om een toekomstige koningin te bevruchten. In de lente splitst een kolonie zich vaak. Een deel zwermt uit met de oude koningin en zoekt een nieuw onderkomen, het andere deel blijft met een jonge koningin in het oude nest. De nieuwe koningin maakt haar bruidsvlucht naar een zogenaamde darrencongregatie. Daar wachten dan zo'n twaalfduizend darren van bijenkolonies uit de wijde omtrek om met haar te paren. De bruiloft kan wel twee weken duren. Imkers proberen het zwermen te voorkomen omdat ze dan veel bijen kwijtraken. De imkerij is zowel een hobby als een industrie.⁷ De oogst van honing verschilt niet wezenlijk van de productie van bijvoorbeeld kaas. De honing wordt van de dieren afgenomen, bewerkt en verhandeld. Net als de andere landbouwhuisdieren zijn er rassen van honingbijen ontwikkeld die gericht zijn op maximale honingproductie. Een kolonie gehouden honingbijen bestaat 's zomers uit gemiddeld vijftigduizend dieren.⁸ Onder natuurlijke omstandigheden worden volken zelden zo groot. Vanwege de grote schaal waarop ze gehouden worden zijn honingbijen – zeker in perioden van schaarste – stevige voedselconcurrenten van andere bijen, zweefvliegen, dagvlinders en nachtvlinders.

De wereldwijde bijensterfte is bijna dagelijks in het nieuws. Bijen hebben last van pesticiden (vooral de neonicotinoïden) en het verdwijnen van voedselbronnen. Een andere veroorzaker van ziekte is de varoamijt, die de conditie van poppen en werksters verzwakt.⁹ Maar ook de imkers treft hier blaam. Die selecteren stelselmatig de meest productieve bijen, waardoor erfelijke variatie verloren gaat en kolonies minder goed weerstand kunnen bieden tegen ziekteverwekkers.

De sterfte van honingbijen is nog te overzien; in Nederland blijft het aantal bijenvolken gelijk en wereldwijd neemt het aantal zelfs gestaag toe. De wilde bijen en andere bestuivers hebben een veel groter probleem. Pesticiden, gebrek aan nestgelegenheid en voedselbronnen, klimaatverandering en ziekten zorgen voor een grote afname. Dat is ook schadelijk voor de landbouw. Veel voedselgewassen en vooral de fruitteelt zijn afhankelijk van bestuiving door insecten. Sterfte van bijen is daarmee naast een ecologische ook een economische ramp.

De oogst van honing verschilt niet wezenlijk van de productie van bijvoorbeeld kaas.

Rund

Bos domesticus

Vaderlands icoon

weidemelk koe
dierenwelzijn dubbeldoelkoe
 weidemelk **Holstein-Friesian**
 oeros

Koeien in de wei tijdens een fietstocht door de landerijen. Dansende koeien als ze in het voorjaar weer naar buiten mogen. Is dat natuur? Voor veel mensen wel. Natuur is ook beleving, een frisse neus halen, of desnoods een teug stalmest. Voor anderen is de koe het tegendeel van de natuur. Een melkmachine, gefokt om zoveel mogelijk te produceren. En daartussen staat de koe zelf, vredig grazend en herkauwend, zich niet bewust van de controverse. Koeien horen bij Nederland. Ze prijken op schilderijen en ansichtkaarten van het Nederlandse landschap. Er zijn onnoemelijk veel liederen en gedichten geschreven over glanzende koeien op grazige weiden. De koe in de wei is net zo'n vaderlands icoon als de blanke toppen der duinen of het bronsgroen eikenwoud.¹

De koe – of beter gezegd het rund – stamt af van de oeros, een beest dat ook in Nederland heeft rondgelopen. *Bos primigenius* kwam in de prehistorie in het wild voor van Portugal tot en met China. Uit grot-schilderingen in Lascaux (15.500 v.Chr.), Albarracin (3000 v.Chr.) en Libië (5000 v.Chr.)² krijgen we een indruk hoe het eruitzag: de stieren bruinzwart en de koeien roodbruin, allebei met een witte aalstreep en een witte muil. Ze hadden grote, naar voren gerichte horens. De dieren werden bejaagd en, toen de landbouw zijn intrede deed, verjaagd naar de woeste gronden in Oost-Europa. De laatste oeros, een stokoude koe, stierf in 1627 een natuurlijke dood in het Jaktorow-bos in Polen. Vanaf 6000 jaar v.Chr. begonnen mensen in de Vruchtbare Halve Maan de daar levende ondersoort van de oeros te domesticeren.³

Lakenvelder koeien

Met de verspreiding van de landbouw in Europa kwamen ook de gedomesticeerde koeien mee. Deze waren aanzienlijk kleiner dan tegenwoordig. In de Romeinse tijd werden de runderen al groter. De boeren selecteerden op melkproductie of op vleesproductie. Een tussenvorm wordt een 'dubbeldoelkoe' genoemd: die geeft zowel melk als vlees. Een kenmerk van domesticatie is dat in de vacht allerlei kleuren en vlekpatronen ontstaan. Veel runderrassen danken daar hun naam aan: de lakenvelder (alsof er een wit laken over een zwarte koe hangt), de blaarkop, Fries roodbont, Belgisch witblauw... Veel van die oude runderrassen zijn verdwenen of bijna verdwenen. Negentig procent

van de huidige koeien in Nederland hoort tot het Holstein-Friesian-ras, een Amerikaans zwart- of roodbont melk-ras, dat vanaf 1980 de Fries-Hollandse dubbeldoelkoe heeft vervangen. De 'HF' is kampioen melkproductie.⁴

Gedomesticeerde koeien waren vroeger aanzienlijk kleiner dan nu.

In de zestiende eeuw gaf een Europese koe gemiddelde achthonderd liter melk per jaar. Het Hollandse en Friese melkvee gaf toen al meer dan het dubbele: tweeduizend liter. Al vanaf die tijd kreeg Nederland, vooral Holland en Friesland, daarom wereldwijde faam als land van kaas en

boter. Dat was nog maar het begin. Rond 1910 was de productie opgelopen tot tweeënhalfduizend liter melk per jaar en in 1950 zelfs vierduizend liter. Door selectie en eiwit- en zetmeelrijk krachtvoer (soja, mais) zitten de meest productieve koeien inmiddels op negenduizend liter melk per jaar en er zijn er ook al met tienduizend liter.

Er zitten echter grote nadelen aan de intensieve melkveehouderij: dierenwelzijn, mestoverschotten, broeikasgassen, ontbossing van het Amazone-regenwoud voor veevoer (soja)...⁵ Daarom stappen sommige boeren over naar een meer duurzame bedrijfsvoering. Het houden van de ouderwetse dubbeldoelkoeien wordt bijvoorbeeld weer populairder. De melkopbrengst is weliswaar minder, maar deze koeien zijn over het algemeen robuuster, leven langer en er zijn minder veeartskosten.

Paulus Potter, De stier (1647).

Kaasmarkt Alkmaar, 11 juni 1946. De Alkmaarse kaasmarkt bestond al in 1622.

Kaasmaken, de wrongel wordt gescheiden van de wei.

Bij veel boeren kunnen de koeien bij nat of te heet weer binnen schuilen in een vrije-uitlooptal. Daarnaast lopen de koeien van alle rassen tegenwoordig weer meer buiten. Dat is ook omdat een deel van de consumenten bereid is om extra te betalen voor 'weidemelk en -kaas'.

De biologische melkveehouderij loopt voorop in dierenwelzijn.

De biologische melkveehouderij loopt voorop in dierenwelzijn. Deze koeien zijn minimaal tweehonderd dagen buiten, ze worden niet onthoord en krijgen meer ruimte in de wei en in de stal.⁶ Ook aan het voedsel worden eisen gesteld. Het voer mag niet genetisch gemodificeerd zijn en minimaal zestig procent moet uit het eigen bedrijf (biologische teelt) of uit de EU komen. Ook gebruikt een biologische boer geen chemische bestrijdingsmiddelen of kunstmest.

Sommige biologische boeren gaan nog een stapje verder in het verbeteren van het welzijn van hun dieren. In de gangbare veehouderij worden kalfjes direct na de geboorte gescheiden van de moeder, maar op deze bedrijven mag het kalf drie maanden bij de koe blijven.⁷ Biologische melk en kaas en de zogenoemde 'kalverliefde-melk' zijn daardoor iets duurder in de supermarkt, maar de markt groeit.⁸

Steenuil

Athene noctua

De uil van het cultuurlandschap

Het is misschien wel de schattigste uil van Nederland. Klein: met tweeëntwintig centimeter is hij nauwelijks groter dan een merel, alleen plomper. Hij is ook best vaak te zien, meer in elk geval dan andere uilen, die vrijwel alleen 's nachts actief zijn. Hij is wijdverspreid. Alleen in de bossen en uitgestrekte leegtes ontbreekt hij – daar zitten de bosuil, ransuil en velduil.

Op een mooie dag heb je, in geschikt leefgebied, een goede kans dat je hem ziet zonnen op een beschut plekje in een boom of onder een dakpan.

Een steenuil ziet jou eerder dan jij hem.

Wel even zoeken, want steenuilen hebben goede schutkleuren. Maar eenmaal ontdekt laten de gele ogen je niet meer los. Hij ziet jou trouwens eerder dan jij hem.

De steenuil is een cultuurvolger, altijd in de nabijheid van mensen. Dat is niet altijd zo geweest. Oorspronkelijk is het een vogel van steenachtige gebieden (steppen en halfwoestijnen) met rotsen en richels om in te broeden. Maar huizen en ruïnes vormden een prima alternatief. De steenuil – een typische hollenbroeder – vond voldoende nestgelegenheden bij boerderijen onder de dakpannen, of anders wel in de holtes van knotwilgen of oude fruitbomen en zelfs, tot in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw, in oude konijnenholten. Het boerenerv leverde ook nog eens een rijk menu aan voedsel: muizen, regenwormen, spinnen, insecten, slakken, en in de lente jonge vogels.

De steenuil was vroeger veel algemener dan nu. Steden waren nog niet zo groot, het platteland was nog een Ot-en-Sien-landschap. Hier en daar een boerderijtje, graanakkers, een potstal voor de koeien, een kippenhok, een varkenskot... In 1907 was de steenuil 'talrijk'. Betrouwbare tellingen zijn er niet, maar vermoedelijk namen de aantallen in de eerste helft van de twintigste eeuw langzaam toe. In 1950 werd het aantal geschat op 25.000.

Daarna zijn de aantallen gekelderd, door de grote veranderingen in het landschap. Nederland kreeg een soort grote schoonmaak. Steden breidden uit, industriegebieden werden aangelegd. Het platteland werd kleiner en doorsneden met snelwegen. Wat overbleef, werd opgeruimd en herverkaveld. Beken en rivieren werden vanaf de negentiende eeuw gekanaliseerd. Het aantal boerenbedrijven

nam fors af. Een voor een verdwenen de boerderijtjes met hun kippenhokken, moestuintjes en varkenskotten. Ze maakten plaats voor grootschalige bedrijven met moderne, hygiënische megastallen. Het platteland kreeg een industrieel aanzien, met uitgestrekte maisvelden en uniforme weilanden van vaak maar één grassoort. De steenuil verloor niet alleen nestgelegenheid maar werd ook van zijn voedsel beroofd. Er was steeds minder te halen. In het westen en noorden is de steenuil op veel plaatsen verdwenen. Alleen in kleinschalig cultuurlandschap in het midden, zuiden en oosten van het land leven nog behoorlijke aantallen.¹

Variatie in voedselaanbod is de sleutel.

Ondanks de dramatische terugval is de steenuil nog steeds de meest voorkomende uil in Nederland. Dat er nog zoveel zijn, komt ook door de inzet van boeren en vrijwilligers die nestkasten plaatsen op geschikte boerenerven.²

Steenuilen moeten uiteraard ook voldoende voedsel hebben. Variatie is de sleutel. Bomen, hagen, heggen en houtwallen om de boerderij, overhoekjes en takkenrillen, een vijvertje of poel met flauwe oevers, kruidenrijke akkerranden, een fruitboomgaard, weilanden met vee, enzovoort, kunnen zorgen voor voldoende prooiaanbod. Het helpt ook om paaltjes of hekken te plaatsen vanwaar de steenuil kan uitkijken naar prooien.³ Hij duikt eropaf en achtervolgt zijn prooi – een muis of insect – dan vaak rennend!

De uil van Minerva

De ogen van steenuilen zitten net als bij mensen voor in hun hoofd. Dat is gunstig om diepte te zien. Om afstanden te kunnen inschatten beweegt de steenuil zijn kop van links naar rechts en op en neer. De plaatsing van hun ogen maakt het gezicht van uilen menselijk. Ze kunnen je opeens schijnbaar intelligent aankijken, en het andere ogenblik lijken ze juist dom. Uilen zijn daarom zowel het symbool van wijsheid als van domheid.⁴ Menige boekensteun is op dit uiltje gebaseerd. De steenuil was de vaste begeleider van Pallas Athena, de Griekse godin van kennis en wijsheid. De Romeinen vereenzelvigden haar met hun eigen godin Minerva, en zo werd de steenuil de uil van Minerva.

De steenuil prijkte al op Oudgriekse munten en vandaag de dag staat hij op de Griekse eeneuromunt.